

Xocalıda dəhşətli faciə törədildi

Nadir QULİYEV: *“Qardaşımın biri Xocalıda qaldı, biri itkin, digəri isə əsir düşdü”*

“Həmin gün evdə xəmir kündələmişdilər ki, çörək bişirsinlər. Axşam baş verən dəhşətdən, qaçaqcaqdan, hay-haraydan kündələr ayaq altında qaldı. Bu, çox təsirli səhnə idi”. Bunları Xocalı sakini, faciə şahidi Nadir Quliyev danışdı. Onunla elə yaşadığı mənzildə - Binəqədi rayonundakı “Muğan” İstirahət Evində söhbətləşdik.

Buraya gelişimizin məqsədi Xocalıdan olan məcburi köçkünlərin ailələri ilə görüşmək və onları dinləmək idi. Sakinlərdən biri bizə bələdçilik etdi. Qapı-qapı gəzib Xocalı şahidlərinə məramımızı bildirdik. Bizi gülərüzlə qarşılasalar da, çoxları o şiddətli gecəni “yenidən yaşamamaq” üçün danışmaqdan boyun qaçırdılar. Biri dedi ki, “təzyiqim qalxacaq”, digəri də “o qədər danışmışam ki, artıq səbrim çatmır” - deyərək, üzrxahlıq etdi. Bu minvalla, düz beş qapını döydük. Nəhayət, Nadir Quliyevin ailəsi Xocalı soyqırımı zamanı qarşılaşdıqları zülmərlə bağlı təəssüratlarını bizimlə paylaşmağa razılıq verdi.

Nadir Quliyev 1968-ci ildə Laçın rayonunda anadan olub. Onun ailəsi 1988-ci ildə Xankəndidən Xocalıya pənah gətirib. Məlum Xocalı faciəsindən özü, bir qardaşı və həyat yoldaşı sağ çıxa bilsə də, digər qardaşı və bir neçə qohum-əqrəbasından hələ də səs-soraq yoxdur:

- Fevralın 25-dən 26-na keçən gecə saat 10-11 radələrində hücum keçdilər. Aləm bir-birinə qarışdı. Hücum edənlərin çoxu rusdilli idi. Səhərə yaxın Xocalı darmadağın edildi, milləti kütləvi şəkildə qırdılar, sağ qalanlar da meşəyə səpələndi. Bir zülmə Əsgərana gedən yola gəlib çıxdıq. Orada ağır texnikalarla qarşımızı kəsdilər. Mühasirəyə düşdük. Qadın-uşaq demədilər, hamısını tankın, pulemyotun qabağına verib qırdılar. Ailə üzvlərimizin çoxu orada idi. Atam, anam və balaca qardaşım əvvəlcədən Xocalıdan çıxmışdılar. Nə yaxşı ki, onlar o dəhşəti görmədilər. Biz beş qardaş olmuşuq. Qardaşımın biri itkin, biri əsir düşdü, digəri isə Xocalıda qaldı, o, üç gündən sonra gəlib çıxdı. Həmin qardaşımla mən mühasirədən çox çətinliklə çıxa bildik. Azad adlı əsir düşən qardaşım 18 gündən sonra gəlib çıxdı. İtkin düşən qardaşımın isə yaralandığını gördüm, amma nə ölməyi, nə də qalmaq barədə hələ də bir məlumat yoxdur. Allah o günü heç kimə göstərməsin, çox ağır gün idi. Hər kəs başını itirmişdi. Qar-boran, çovğun, ayaqyalın, başıaçıq, ikinci tərəfdən isə göydən yağan odalov... Bilmirdik topdan, yaxud avtomatdan qaçaq, yoxsa əsirlikdən. Adam bir nəfərlə savaşanda özünü müdafiə istiqamətini bilir. Təsəvvür edin ki, dörd tərəfdən sizə hücum var. Bilmirsiniz hansından qorunasınız. Bax adam belə çaş-baş qalırdı, nə edəcəyini bilmirdi...

Nadir Xocalıya olan münasibətdən danışır və hesab edir ki, ozamankı hakimiyyət bu faciəyə qəsdən göz yumub:

- Dövlət rəhbərləri istəsəydilər, Xocalıya kömək göndərerdilər. Nə qədər kömək istənilsə də, heç kim gəlmədi. Rəhmətlik Aqil Quliyevdən, Əlif Hacıyevdən başqa döyüşən, müqavimət göstərən, insanlara kömək edən kimsə yox idi. Onlar çox cəsur oğlanlar idi. Əgər o zaman Şuşadan, Xankəndidən hər hansı bir dəstək gəlsəydi, cavab atəşləri olsaydı, bəlkə də millətdə bir ruh yüksəkliyi yaranardı, insanlar da bir belə qırılmazdı. Kənardan hər hansı bir müdaxilə olmadığına görə düşmənin şəhəri və meşəni heç bir çətinlik çəkmədən mühasirəyə aldı, insanları amansızcasına güllədən keçirdi.

Bu arada Nadir Quliyevin 1996-cı il təvəllüdlü kiçik oğlu otağa daxil oldu. O, Xocalı soyqırımının şahidi olmasa da, ailəsinin yaşadığı əzabı, iztirabı çox yaxşı başa düşür. Deyir ki, Xocalının itirilməsini özünə sığışdırma bilmir.

Nadir söhbətə qaldığı yerdən davam etdi:

- Zəmin adlı bir oğlan vardı, Allah ona rəhmət eləsin. O, gecəylə bir qrup qadın, qoca və uşağı Xocalıdan çıxara bilmişdi. İkinci dəfə geri qayıdanda güllə ilə vuruldu. Çox qoçaq, igid oğlan idi. Ümumiyyətlə, Xocalıda belə oğlanlar çox olub. Amma silahlılara qarşı əliboş heç nə etmək mümkün deyildi. Çox ağır bir vəziyyətdə idik. İnsanlar həm də ac idilər. Yollar bağlanmışdı. Ancaq vertolyotla gəlib-gedirdilər. Vertolyotla hamıya ərzaq çatdırmaq olardı ki... Bu hadisələri danışmaq çox çətindir...

Min bir zillətlə Əsgərani keçib Ağdama gəldik. Həmin gecə sənədlərimizi də özümüzə götürə bilmədik. Belə bir hadisənin olacağı barədə əvvəlcədən xəbərimiz olsaydı, ən azından evdən çıxmaq üçün hazırlıq görərdik. Hər şey qəfil baş verdi. Nəticədə, Xocalıya böyük zülm edildi. Neçə ailənin nəsləli tamamilə kəsildi.

Hadisə şahidinin sözlərinə görə, hələ 1988-ci ildən başlayaraq Xocalıda müharibənin əlamətləri hiss olunurdu. Arada Qrad və snayperlərdən atəş açırdılar. Bir dəfə də snayper gülləsi onun paltarını sıyrıb keçib. Möcüzə nəticəsində sağ qalıb. Soyqırımına kimi Xocalıda belə fəlakətlər tez-tez olub. Amma heç kim gözləməmiş ki, qəfildən belə bir faciə ola bilər. Ona görə də Xocalıda itkin düşənlərin, həlak olanların və yaralananların sayı-hesabı olmadı.

Nadirin həyat yoldaşı Dilşad Quliyeva isə Xocalıdakı o dəhşətli gecə barədə danışa bilməyəcəyini söylədi. Oradakı faciəni, vəhşiliyi sözlə ifadə etmək onun üçün mümkün deyildi. Əvəzində isə N.Quliyev belə dedi: “İki gün əsirlikdə qalıb. Ona görə danışa bilmir...”. Sonra məlum oldu ki, Dilşad xanım həmin faciəvi gecə zamanı həyat yoldaşı və onun qardaşlarından bir az irəlində imiş. Nəticədə o, düşmənin əlinə düşüb və iki gün əsirlik həyatı yaşadığından sonra Azərbaycan tərəfə təhvil verilib...

Elgün MƏNSİMOV,
Ağaəli MƏMMƏDOV (foto),
“Azərbaycan”